

632. De agenda van de AvA van de beursvennootschap in 2018

MR. L.E. STROEVE EN MR. M.A.J. CREMERS

Het jaar 2017 loopt bijna ten einde en beursvennootschappen maken zich op voor de voorbereiding van hun algemene vergadering in 2018. Ook dit jaar zijn er weer veel ontwikkelingen – onder meer op het gebied van gewijzigde wet- en regelgeving – die daarvoor relevant zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan (i) de herziene Nederlandse Corporate Governance Code, (ii) de implementatie van de Richtlijn niet-financiële informatie en diversiteit, en aan (iii) de Audit Verordening. In dit artikel bespreken wij enkele actuele onderwerpen die van belang zijn bij de voorbereiding van de agenda voor de algemene vergadering van 2018. Wij behandelen deze onderwerpen in de volgorde van de meest gangbare agendapunten voor een algemene vergadering. Voor een meer algemene beschrijving van het bijeenroepen en houden van een algemene vergadering verwijzen wij naar het artikel van Pieter Spuijbroek (ook in dit nummer van *TOP*).

Agendapunten rondom de jaarrekening

Bestuursverslag

De behandeling van het bestuursverslag is normaliter het eerste inhoudelijke agendapunt dat aan de orde komt tijdens de jaarlijkse algemene vergadering. Dit agendapunt is (en blijft) een bespreekpunt. Wel zal bij de voorbereiding van dit agendapunt voor de algemene vergadering van 2018 rekening moeten worden gehouden met gewijzigde wet- en regelgeving ten aanzien van de inhoud van het bestuursverslag en de controle daarop door de accountant.

Niet-financiële verklaring

Beursvennootschappen zijn al bekend met het betrekken van aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen ('MVO') bij de bedrijfsvoering en het rapporteren over MVO.¹ Het onderwerp MVO wordt thans nog verder gereguleerd doordat grote beursvennootschappen² met ingang van boekjaar 2017, als onderdeel van het bestuursverslag³, een niet-financiële verklaring moeten opstellen, waarin bepaalde mededelingen op het terrein van MVO moeten worden gedaan. Het betreft dan onder andere mededelin-

gen over het beleid op het gebied van sociale, milieu en personeelsaangelegenheden, bestrijding van omkoping en corruptie, en eerbiediging van mensenrechten. Ook de resultaten van dit beleid, de voornaamste risico's en de wijze waarop deze risico's worden beheerst, moeten in deze verklaring worden meegenomen. Deze verplichting volgt uit de Richtlijn over publicatie van niet-financiële informatie en informatie over diversiteit in het bestuursverslag⁴ en is in Nederland geïmplementeerd in art. 2:391 lid 5 BW⁵ en het Besluit bekendmaking niet-financiële informatie.⁶ De herziene Nederlandse Corporate Governance Code⁷ ('Code') besteedt ook aandacht aan niet-financiële aspecten van ondernemen en legt meer nadruk op de lange termijn waardecreatie.⁸

1 Zie art. 2:391 lid 1 Burgerlijk Wetboek ('BW') en principes II.1 en III.1 van de Nederlandse corporate governance code zoals gepubliceerd in de *Staatscourant* nr. 18499 d.d. 3 december 2009 (de 'Code 2008').

2 Het betreft beursvennootschappen en overige organisaties van openbaar belang ('oob's') met meer dan 500 werknemers. Hiernaast moet een organisatie of een balanstotaal van meer dan € 20 miljoen hebben of een netto-omzet van meer dan € 40 miljoen (art. 1 lid 1 Besluit bekendmaking niet-financiële informatie, zoals gedefinieerd in voetnoot 6).

3 Nederland heeft geen gebruikgemaakt van de mogelijkheid om deze informatie alleen in een apart verslag (en dus niet in het bestuursverslag) te kunnen op te nemen. Zie *Kamerstukken II 2015/16, 34383, nr. 5*.

4 Richtlijn 2014/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (*PbEU* 2014, L 330/1) ('Richtlijn niet-financiële informatie en diversiteit').

5 Wet van 28 september 2016, houdende wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter uitvoering van Richtlijn 2014/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 tot wijziging van richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (*PbEU* 2014, L 330) (*Stb.* 2016, 352).

6 Besluit van 14 maart 2017, houdende regels ter uitvoering van richtlijn 2014/95/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 22 oktober 2014 tot wijziging van richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (*PbEU* 2014, L 330) (Besluit bekendmaking niet-financiële informatie) (*Stb.* 2017, 100).

7 De Nederlandse Corporate Governance Code gepubliceerd op 8 december 2016.

8 Zie Principe 1.1 en bijvoorbeeld best practice bepaling 1.1.1 onderdeel vi Code.

Voor de algemene vergadering van 2018 heeft Eumedion als speerpunt aangekondigd de dialoog te zullen aangaan met beursvennootschappen op het terrein van MVO en duurzaamheid, waarbij wordt gesteld dat beursvennootschappen zich zouden moeten richten op die duurzame ontwikkelingsdoelen waar zij het verschil kunnen maken.⁹ Verder stelt ook ESMA de verantwoording over niet financiële informatie centraal.¹⁰

Diversiteit

Ook nieuw is dat grote beursvennootschappen¹¹ met ingang van boekjaar 2017, op grond van de Richtlijn niet-financiële informatie en diversiteit, in de corporate governance verklaring in het bestuursverslag informatie moeten verstrekken over het diversiteitsbeleid met betrekking tot de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen ('RvC'). Deze regeling is opgenomen in art. 2:391 lid 5 BW en het Besluit Bekendmaking diversiteitsbeleid¹² dat het Besluit inhoud bestuursverslag¹³ heeft gewijzigd.¹⁴ De doelstellingen van het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en de resultaten daarvan in het afgelopen boekjaar, moeten in de verklaring aan de orde komen.

Indien de vennootschap geen diversiteitsbeleid heeft, doet zij gemotiveerd opgave van de redenen daarvoor.¹⁵ Het betreft hier diversiteit in brede zin, zoals nationaliteit, leeftijd, geslacht, of achtergrond inzake opleiding en beroepservaring.

Het onderwerp MVO wordt thans nog verder gereguleerd

De wettelijke verplichting (art. 2:391 lid 7 BW)¹⁶ om in het bestuursverslag verantwoording af te leggen over de evenwichtige verdeling van zetels van het bestuur en de RvC tussen mannen en vrouwen is wederom ingevoerd.¹⁷ Op grond van art. 2:166 BW dient bij benoemingen, voordrachten en het opstellen van een profielschets zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met een evenwichtige verdeling van zetels van het bestuur en de RvC tussen mannen en vrouwen (ten minste 30% vrouw en tenminste 30% man). Best practice bepaling ('bpb') 2.1.5 van de Code geeft een nadere invulling aan het diversiteitsbeleid. Beursvennootschappen moeten een diversiteitsbeleid opstellen¹⁸ voor de samenstelling van het bestuur, de RvC en, indien aanwezig, het *executive committee*. Het diversiteitsbeleid en de uitvoering daarvan worden in de corporate governance verklaring in het bestuursverslag toegelicht (bpb 2.1.6 Code). Uit de tekst van de Code valt niet op te maken of er één diversiteitsbeleid kan zijn voor het bestuur, de RvC en de executive committee (indien ingesteld) gezamenlijk, of dat er per orgaan (of, ingeval van executive committee: gremium) een apart beleid moet worden opgesteld. Op grond van de Wet evenwichtige verdeling van de zetels van het bestuur en de raad van commissarissen moet in ieder geval per orgaan worden gekeken of aan de evenwichtige man-vrouwverdeling wordt voldaan. Wij zijn van mening dat het een beursvennootschap vrijstaat om met inachtneming van de Code te kiezen voor een apart diversiteitsbeleid per gremium, maar dat een beursvennootschap ook kan kiezen voor een overall diversiteitsbeleid, waarbinnen waar mogelijk per orgaan diversiteitsdoelstellingen worden geformuleerd.

- 9 Zie Speerpuntenbrief van Eumedion, 13 oktober 2017, via <https://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/speerpuntenbrief/speerpuntenbrief-2018.pdf>.
- 10 Zie de European common enforcement priorities for 2017 IFRS financial statements van ESMA (27 oktober 2017), via https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-340_esma_european_common_enforcement_priorities_2017.pdf. Van de nationale toezichthouders op de financiële verslaggeving, zoals de AFM, wordt verwacht dat zij zich bij de uitvoering van het toezicht richten op deze prioriteiten.
- 11 Een grote beursgenoteerde vennootschap voldoet in ieder geval aan twee van de drie volgende vereisten: een balanstotaal van meer dan € 20 miljoen; een netto-omzet van meer dan € 40 miljoen; een gemiddeld aantal werknemers over het boekjaar van meer dan 250 (art. 1 lid 4 Besluit inhoud bestuursverslag). Deze definitie komt derhalve niet overeen met de definitie van de grote beursgenoteerde vennootschap die op grond van dezelfde Richtlijn niet-financiële informatie en diversiteit een niet-financiële verklaring aan het bestuursverslag moet toevoegen. Wij vinden dat dit verwarrend is.
- 12 Besluit van 22 december 2016 tot wijziging van het Besluit van 23 december 2004 tot vaststelling van nadere voorschriften omtrent de inhoud van het jaarverslag (Stb. 2004, 747) ter uitvoering van richtlijn 2014/95/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 22 oktober 2014 tot wijziging van richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen (PbEU 2014, L 330) (Besluit bekendmaking diversiteitsbeleid) (Stb. 2016, 559).
- 13 Het Besluit inhoud bestuursverslag heet nu overigens nog het Vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud bestuursverslag. De titel van dit besluit wijzigt per 1 januari 2018 in het Besluit inhoud bestuursverslag (zie Stb. 2017, 332).
- 14 Hoewel de Europese verplichting alleen van toepassing is op kort gezegd 'grote' beursgenoteerde vennootschappen waarvan (certificaten van) aandelen zijn toegelaten tot de handel op een gereglementeerde markt, geldt op grond van art. 1 lid 1 van het Besluit inhoud bestuursverslag – vermoedelijk per abuis – dat ook NV's waarvan aandelen of certificaten van aandelen zijn toegelaten tot de handel op een met een gereglementeerde markt vergelijkbaar systeem uit een staat die geen lidstaat is als bedoeld in art. 1:1 Wft moeten voldoen aan deze verplichting. In het Besluit inhoud bestuursverslag dat op 1 januari 2018 in werking treedt wordt dit gerepareerd en zal deze verplichting niet langer gelden voor kort gezegd NV's genoteerd buiten de EU.

- 15 Art. 20 lid 1 sub g van Richtlijn 2013/34/EU jo. art. 3a sub d Besluit inhoud bestuursverslag jo. bpb 2.1.6 Code.
- 16 Op grond van de op 13 april 2017 in werking getreden Wet van 10 februari 2017 houdende wijziging van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met het voortzetten van het streefcijfer voor een evenwichtige verdeling van de zetels van het bestuur en de raad van commissarissen van grote naamloze en besloten vennootschappen (Stb. 2017, 68) ('Wet evenwichtige verdeling van de zetels van het bestuur en de raad van commissarissen').
- 17 Op 1 januari 2016 was deze verplichting komen te vervallen, maar na een aanbeveling van de Commissie Monitoring Talent is besloten deze verplichting opnieuw in te voeren tot 1 januari 2020. In 2019 vindt een evaluatie plaats.
- 18 Niet duidelijk is of dit in een apart document zou moeten worden verwerkt. Wij nemen aan dat dit niet nodig is en dat het beleid ook anderszins kan blijken, zoals uit het bestuursverslag, uit reglementen, uit de profielschets, enzovoort.

Rol accountant

De rol van de accountant bij de toetsing van de corporate governance verklaring in het bestuursverslag is verzwaaard. Dit vloeit voort uit het Besluit inhoud bestuursverslag dat op 1 januari 2018 in werking treedt. De accountant toetst voortaan alle onderdelen van de corporate governance verklaring op dezelfde wijze als (de overige onderdelen van) het bestuursverslag. De accountant dient na te gaan of de corporate governance verklaring overeenkomstig het Besluit inhoud bestuursverslag is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en of de verklaring in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de rechtspersoon en zijn omgeving, materiële onjuistheden bevat ('verenigbaarheids-toets').¹⁹ Voor bestuursverslagen die zien op boekjaren die zijn aangevangen vóór 1 januari 2017 diende de accountant slechts na te gaan of de informatie aanwezig was ('aanwezigheidstoets'). Ook de niet-financiële verklaring is aan dezelfde ruime accountantscontrole onderworpen.²⁰

Corporate governance en naleving Code

Het Besluit inhoud bestuursverslag wijst de Code aan als de gedragscode in de zin van art. 2:391 lid 5 BW. Dit betekent dat beursvennootschappen in de corporate governance verklaring van het bestuursverslag over het boekjaar dat op of na 1 januari 2017 is aangevangen, verantwoording moeten afleggen over de naleving van de Code.

Door de Monitoring Commissie Corporate Governance is aanbevolen om voor de algemene vergadering van 2018 de bespreking van het hoofdstuk in het bestuursverslag – waarin de hoofdlijnen van de corporate governance structuur en de naleving van de Code staan beschreven – als een apart punt te agenderen.²¹ Het agendapunt zou kunnen komen te luiden: 'Bespreking van de hoofdlijnen van de corporate governance structuur en naleving van de Corporate Governance Code'.

Het ligt het meest voor de hand dit punt meteen na de behandeling van het bestuursverslag te agenderen, en dus voorafgaand aan de verantwoording van de uitvoering van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de jaarrekening. In de toelichting bij dit agendapunt kan naar het hoofdstuk in het bestuursverslag (en eventueel een separaat document indien dat daartoe is opgesteld) worden verwezen. In dit hoofdstuk dient dan uiteen te worden gezet welke effecten de Code heeft op de governance van de vennootschap, welke aanpassingen, zo die er zijn, er zijn aangebracht in de governance, en (uiteeraard) in hoeverre de in de Code

opgenomen principes en bpb-en worden toegepast en, zo niet, waarom en in hoeverre daarvan wordt afgeweken.²²

De rol van de accountant bij de toetsing van de corporate governance verklaring in het bestuursverslag is verzwaaard

Wij wijzen erop dat – nog meer expliciet dan voorheen – aandacht zal moeten worden besteed aan de uitleg bij een afwijking van een principe of best practice bepaling. In ieder geval moet worden stilgestaan bij de wijze waarop de vennootschap is afgeweken, wat de redenen daarvoor zijn en, indien de afwijking tijdelijk is en langer dan één boekjaar duurt, wanneer de vennootschap voornemens is weer tot naleving van het principe en/of de bpb over te gaan. Daarnaast dient, in voorkomend geval, te worden beschreven welke alternatieve maatregelen zijn genomen en zal moeten worden uiteengezet hoe die maatregelen de doelstelling van de Code bereiken dan wel anderszins bijdragen aan een goede corporate governance van de vennootschap.²³

Verantwoording uitvoering bezoldigingsbeleid

De RvC moet jaarlijks verantwoording afleggen over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid gedurende het afgelopen boekjaar.²⁴ Deze verantwoording dient plaats te vinden voorafgaand aan het agendapunt waarbij de vaststelling van de jaarrekening aan de orde komt. Net als voorgaande jaren zal het een bespreekpunt en dus geen stempunt zijn.²⁵ Dit zal voor de algemene vergaderingen vanaf 2020 anders kunnen zijn. Naar verwachting zal alsdan de herziene Aandeelhoudersrechtenrichtlijn²⁶ zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Alhoewel het nog de vraag is op welke wijze implementatie precies zal plaatsvinden, is het evident dat de algemene vergadering een grotere 'say on pay' zal krijgen.²⁷

Tijdens de algemene vergaderingen van 2017 hebben bezoldigingsvoorstellen tot minder controverser geleid dan voor-

19 Zie de brochure van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants ('NBA') 'Meer aandacht voor het bestuursverslag in de controleverklaring', van januari 2017, via <https://www.nba.nl/nieuws-en-agenda/nieuwsarchief/2017/januari/brochure-meer-aandacht-voor-het-bestuursverslag-in-de-controleverklaring/>.

20 Art. 5 Besluit bekendmaking niet-financiële informatie.

21 P. 42 onderdeel 1 Code.

22 Zie verder over de inwerkingtreding van de Code S. Rietveld en M.A.J. Cremers, 'De Corporate Governance Code en haar inwerkingtreding', *Ondernemingsrecht* 2017/97.

23 P. 11 Code. Zie ook L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'Aan de slag met de Nieuwe Code', *TOP* 2017/78 en L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'Aan de slag met de Nieuwe Code (deel II, slot)', *TOP* 2017/146.

24 Art. 2:135 lid 5a BW.

25 Zie ook L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'Algemene vergaderingen van beursvennootschappen in 2014', *TOP* 2013, nr. 8, p. 306-314.

26 Op 9 juni 2017 is Richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft (*PbEU* 2017, L 132/1) ('herziene Aandeelhoudersrechtenrichtlijn') in werking getreden. De lidstaten hebben tot uiterlijk 10 juni 2019 om de herziene Aandeelhoudersrichtlijn in nationale wet- en regelgeving te implementeren.

27 Zie ook L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'Vorbereiding door de beursvennootschap van de algemene vergadering in 2016 en de jaarstukken over 2015', *TOP* 2015/656.

Tabel 1

Aandachtspunt	Bestuurder	Commissaris
Formele en transparante procedure voor (her)benoeming (Principe 2.2 Code)	x	x
Plan van opvolging (Principe 2.2 en bpb 2.2.4 Code)	x	x
(Her)benoemingstermijnen (bpb 2.2.1 en 2.2.2 Code)	x	x
Benamingstermijnen statuten/reglementen (indien van toepassing)	x	x
Profielschets (inclusief deskundigheidseisen) (bpb 2.1.1 Code)		x
Rotatieschema (bpb 2.2.4 Code)		x
Onafhankelijkheidscriteria (bpb-en 2.1.7 en 2.1.8 Code)		x
Diversiteitsdoelstellingen (in het diversiteitsbeleid (bpb 2.2.1 Code en art. 3a sub d Besluit inhoud bestuursverslag) en streefcijfers man-vrouw (art. 2:166 BW)	x	x
Limiteringsregels (bpb 2.4.2 Code) en wettelijke regels (zoals art. 2:132a en 2:142a BW en, indien van toepassing, sector-gerelateerde criteria)	x	x
Toezichtsrechtelijke regels (indien van toepassing)	x	x
Visie over eigen beloning (bpb 3.2.2 Code)	x	

heen, zo constateert Riens Abma.²⁸ Toch verwachten wij dat dit onderwerp blijvend in de belangstelling zal staan en bezoldigingsvoorstellen dus zorgvuldig moeten worden voorbereid.

In het remuneratierapport zoals dit op grond van bpb 3.4.1 van de Code dient te worden opgesteld²⁹ moet meer inzicht worden gegeven in de verhoudingen tussen beloningen van bestuurders en werknemers. Wij kunnen ons voorstellen dat aandeelhouders hier tijdens de algemene vergadering vragen over stellen en raden beursvennootschappen aan om zich hierop voor te bereiden.

Verder is nieuw dat de visie van de bestuurder moet worden betrokken bij het vaststellen van zijn eigen beloning. De Code verduidelijkt (p. 47) dat deze visie geen onderdeel uitmaakt van de verantwoording over de uitvoering van het beloningsbeleid. Deze visie hoeft dan ook niet openbaar te worden gemaakt. Wij verwachten echter dat ook op dit punt vragen kunnen worden gesteld tijdens de algemene vergadering.³⁰

Agendapunten rondom benoeming bestuurders en commissarissen

Indien de benoeming van een bestuurder of commissaris voor de algemene vergadering van 2018 aan de orde is, zal de wijze van agendering daarvan op zichzelf niet anders hoeven te zijn dan voorheen. Wel zal bij de voorbereiding van dit agendapunt aandacht moeten worden besteed aan de principes en bpb-en van de Code. De Code bepaalt dat sprake dient te zijn van een formele en transparante procedure voor benoeming en herbenoeming, waarbij tevens rekening wordt gehouden met het diversiteitsbeleid.³¹ Wij

menen dat het goed zou zijn om in de toelichting bij de agenda inkleuring te geven aan de wijze waarop de (her) benoeming is voorbereid. Bij de voorbereiding van een (her) benoeming zijn er nog meer punten die zouden moeten worden nagelopen. In tabel 1 is daarvoor een praktische checklist opgenomen.

Agendapunten rondom delegatie bevoegdheden

Riens Abma constateert³² dat de voorstellen tot delegatie aan het bestuur van de bevoegdheid om te kunnen besluiten tot uitgifte van aandelen en daarbij het voorkeursrecht te beperken of uit te sluiten nog steeds de meest controverse stempunten blijken te zijn tijdens de algemene vergadering. Verder stelt hij vast dat de laatste jaren meer variëteit is gekomen in de wijze waarop deze delegatievoorstellen worden voorgelegd aan de algemene vergadering. Geruime tijd was als marktpraktijk te beschouwen een delegatie (voor een periode van 18 maanden) van 10% van het geplaatste kapitaal,³³ verhoogd met 10% voor het geval sprake is van een fusie of overname. Inmiddels zijn daar diverse varianten op geïntroduceerd. Wij zullen deze hier niet behandelen, maar het verdient aanbeveling om te bezien of een aanpassing van dit agendapunt wenselijk is. Daarbij moet worden meegewogen hoe de verschillende stemadviesbureaus adviseren om stem uit te brengen ten aanzien van deze delegatievoorstellen en wat de verwachting is omtrent hun invloed op de stemming.

28 R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse vergaderingen 2017', *Ondernemingsrecht* 2017/126.

29 Het beloningshoofdstuk in de Code is minder gedetailleerd dan de beloningsparagraaf uit de Code 2008.

30 Zie L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'Aan de slag met de Nieuwe Code (deel II, slot)', *TOP* 2017/146. Zie ook E.C.H.J. Lokin, 'Ter Visie – De visie van de bestuurder op zijn eigen beloning', *TAO* 2017/1, p. 3-5.

31 Principe 2.2 Code.

32 R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse vergaderingen 2017', *Ondernemingsrecht* 2017/126.

33 In de uitwerking daarvan zien wij overigens verschillen, doordat in sommige gevallen de 10% wordt berekend over het geplaatste kapitaal op het moment van het delegatiebesluit en in andere gevallen over het geplaatste kapitaal op het moment van een daadwerkelijke uitgifte.

ISS (Institutional Shareholder Services) heeft inmiddels op 16 november haar stemadvies beleid gepubliceerd.³⁴ Hieruit blijkt dat ISS vanaf 1 februari 2019 een aangescherpt stembeleid zal gaan hanteren, en zal adviseren om vanaf die datum tegen de machtiging tot uitgifte van nieuwe aandelen te stemmen als de voorgestelde machtiging ziet op uitgifte van meer dan 10% van het geplaatste kapitaal en het voorkeursrecht voor bestaande aandeelhouders wordt beperkt of uitgesloten. Indien het voorkeursrecht niet wordt beperkt of uitgesloten staat ISS alsdan een emissie-machtiging van maximaal 50% toe.

Nog meer expliciet dan voorheen zal aandacht moeten worden besteed aan de uitleg bij een afwijking van een principe of best practice bepaling

Voor de algemene vergadering van 2018 zal nog het huidige ISS-beleid gelden, waarin de ruimte voor het bestuur om aandelen uit te geven waarbij het voorkeursrecht kan worden beperkt of uitgesloten, is gemaximeerd op 20% van het geplaatste kapitaal. Indien het voorkeursrecht niet wordt beperkt of uitgesloten staat ISS alsdan een emissie-machtiging van maximaal 100% toe.

Agendapunt benoeming accountant

Op grond van de Audit Verordening³⁵ moet een beursvennootschap eens in de tien jaar van accountantsorganisatie wisselen. In de praktijk hebben al veel wisselingen plaatsgevonden.³⁶ Indien het voornemen bestaat van accountantsorganisatie te wisselen en dit aan de algemene vergadering van 2018 ter stemming voor te leggen, zullen de geharmoniseerde Europese regels moeten worden gevolgd die

gelden voor de selectie en benoeming van de accountant.³⁷ De auditcommissie en de RvC hebben een belangrijke taak in dit besluitvormingsproces op grond van de Audit Verordening, het Besluit instelling auditcommissie³⁸ en de Code. Deze taken zijn uitgewerkt in tabel 2.

In het kader van de transparantie over het besluitvormingsproces dient uit de agenda en de toelichting op de agenda van de algemene vergadering te kunnen worden afgeleid dat deze regels zijn gevolgd.

Het agendapunt zou wat ons betreft kunnen luiden: 'Verlening opdracht aan accountantsorganisatie X (stemming)'. De toelichting³⁹ bij dit agendapunt zou de volgende informatie kunnen bevatten:

- de voordracht van de RvC met vermelding van de voorgedragen accountantsorganisatie;
- de mededeling dat de voordracht is gebaseerd op het advies/de aanbeveling van de auditcommissie (en zo niet, de motivatie daarvoor);
- de twee keuzemogelijkheden die de auditcommissie (verplicht) heeft uitgewerkt;
- de voorkeur van de auditcommissie, met motivatie en de mededeling dat keuze niet is beïnvloed door een derde;
- de belangrijkste conclusies van de RvC over de voordracht en de uitkomsten van het selectieproces; en
- voor welke periode de opdracht wordt verleend.⁴⁰

De geharmoniseerde Europese regels moeten worden gevolgd voor de selectie en benoeming van de accountant

Eumedion heeft verder te kennen gegeven dat de voordracht voor de accountantsorganisatie aan de algemene vergadering ook de naam en het curriculum vitae van de voorgestelde partner die de controleverklaring gaat afteke-

34 '2018 Europe, Middle East and Africa (EMEA), Proxy Voting Guidelines Updates', gepubliceerd op 16 november 2017. De definitieve adviezen van Glass Lewis voor Nederland zijn op het moment van publicatie van dit artikel nog niet definitief beschikbaar voor het vergaderseizoen 2018.

35 Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie (PbEU 2014, L 158/77) ('Audit Verordening'). De Audit Verordening is vanaf 17 juni 2016 van toepassing geworden.

36 Dit was mede als gevolg van de aanvankelijke invoering (met ingang van 1 januari 2016) in Nederland van een wettelijke roulatieplicht van acht jaar (vooruitlopend op de Audit Verordening), en de aankondiging van de minister van Financiën deze termijn zelfs te zullen verlengen tot tien jaar. Bepaalde beursvennootschappen anticipeerden op deze roulatieplicht door al eerder over te gaan tot verlening van de opdracht aan een andere accountant. Zie L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'De agenda van de algemene vergadering van beursvennootschappen in 2015', TOP 2014/667. Uiteindelijk is besloten het Nederlandse wetsvoorstel in te trekken, en alleen de Audit Verordening van toepassing te laten zijn. Indien na 17 juni 2016 sprake is van roulatie, kan de desbetreffende accountantsorganisatie maximaal tien jaar de jaarrekening controleren. De roulatie van de partner dient na maximaal vijf jaar plaats te vinden (art. 24 Wta).

37 Deze procedure wordt nog niet altijd goed toegepast. Zie R. Abma, 'Krooniek van het seizoen van jaarlijkse vergaderingen 2017', *Ondernemingsrecht* 2017/126.

38 Besluit van 26 juli 2008 tot uitvoering van art. 41 van Richtlijn nr. 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen nr. 78/660/EEG en nr. 83/349/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen en houdende intrekking van Richtlijn nr. 84/253/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen (Stb. 2008, 323) ("Besluit instelling auditcommissie").

39 Wij menen dat op de agenda van de algemene vergadering alleen de door de RvC voorgedragen accountantsorganisatie hoeft te worden geplaatst, en dat de 'volledige' aanbeveling door de auditcommissie in de toelichting kan worden opgenomen. Zie ook R. Abma e.a., *De algemene vergadering van Nederlandse beursvennootschappen (Recht en Praktijk nr. ONR9)*, Deventer: Wolters Kluwer 2017, par. 2.13.1.

40 De opdracht aan de accountant kan door de algemene vergadering voor bepaalde of onbepaalde tijd worden verleend. In de praktijk constateren wij dat beursvennootschappen veel verschillende termijnen kiezen. Deze termijn dient vanuit transparantie oogpunt duidelijk uit de agenda of toelichting te blijken. Zie L.E. Stroeve en M.A.J. Cremers, 'De agenda van de algemene vergadering van beursvennootschappen in 2015', TOP 2014/667.

nen, zou moeten bevatten omdat volgens hen het ook deze partner is die verantwoording moet afleggen aan de algemene vergadering. Hierover zouden vragen kunnen worden gesteld tijdens de algemene vergadering.⁴¹

Tabel 2

	Auditcommissie	RvC	Bestuur	AvA
Selectieprocedure	<p>Art. 16 lid 3 Audit Verordening:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opstellen aanbestedingsstukken met selectiecriteria - beoordelen ingediende voorstellen op basis van selectiecriteria - desgevraagd verantwoording dat selectieprocedure op eerlijke wijze is uitgevoerd (<i>'fair manner'</i>) <p>Art. 2.2 letter f Besluit instelling auditcommissie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaststelling selectieprocedure <p>Bpb 1.6.1 Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorbereiding selectie - observaties bestuur betrekken 		<p>Bpb 1.6.1 Code</p> <ul style="list-style-type: none"> - observaties worden meegenomen 	
Aanbeveling en advies aan RvC over voordracht	<p>Bpb 1.6.1 Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - advies over voordracht aan RvC <p>Art. 16 lid 2 jo lid 3 Audit Verordening:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanbeveling bevat twee keuzemogelijkheden (tenzij verlenging) en gemotiveerde voorkeur voor één - motivering - verklaring dat keuze niet is beïnvloed door een derde 		<p>Bpb 1.6.1 Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observaties worden meegenomen 	
Voordracht aan AvA	<p>Art. 2 lid 2 sub f Besluit Instelling Auditcommissie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaststellen voordracht tot verlening van opdracht 	<p>Principe 1.6 Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voordracht accountantsorganisatie <p>Bpb 1.6.4 Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mededeling belangrijkste conclusies van RvC over voordracht en uitkomsten selectieproces <p>Art. 16.5 Audit Verordening</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanbeveling en voorkeur auditcommissie met motivatie (indien RvC afwijkt van aanbeveling) <p>Bpb 4.1.3 sub viii Code:</p> <ul style="list-style-type: none"> - als apart agendapunt <p>Art. 2:393 lid 2 BW:</p> <ul style="list-style-type: none"> - termijn opdracht¹ 		

41 Bij brief van 24 maart 2017 aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer in verband met het commentaar op het Wetsvoorstel aanvullende maatregelen accountantsorganisaties (*Kamerstukken II 2016/17, 34 677, nrs. 1-4*), ook gepubliceerd op www.eumedion.nl.

	Auditcommissie	RvC	Bestuur	AvA
Reikwijdte controle opdracht	Bpb 1.6.3 Code: - voorstel aan RvC	Bpb 1.6.3 Code: - stelt vast, met aandacht voor te hanteren materialiteit en honorarium accountant	Bpb 1.6.3 Code: - faciliteert aanbeveling	
Melding aan AFM			Art. 2:393 lid 1 BW: - mededeling beoogde accountant aan AFM voordat opdracht wordt verleend	
Opdrachtverlening		Art. 2:393 lid 2 BW: - besluit indien AvA niet besluit	Art. 2:393 lid 2 BW: - besluit indien AvA en RvC niet besluiten	Art. 2:393 lid 2 BW: - besluit

Slot

Wij constateren dat het een enerverend jaar is geweest. Zoals verwacht is de implementatie van de Code een bewerkelijk proces, dat formeel zijn beslag krijgt tijdens de algemene vergadering van 2018 waarin verantwoording wordt afgelegd over de naleving van de Code. De Code zal ongetwijfeld ook daarna nog de nodige aandacht vergen. Daarnaast zien wij een steeds toenemende stroom van wet- en regelgeving op het gebied van de (niet financiële) verslaggeving en de verantwoording daarover. Wij hebben deze getracht in kaart te brengen voor zover relevant bij de voorbereiding van de algemene vergadering van 2018.

Over de auteurs

Mr. (Manon) A.J. Cremers

Notaris bij Stibbe N.V. te Amsterdam

Mr. (Lieke) E. Stroeve

Kandidaat-notaris bij Stibbe N.V. te Amsterdam